

A hangverseny második részében elhangzó négykezes darabok a két művész alázatos társulásában magasrendű kamarazene-muzsikálást eredményeztek. A különböző karakterek éles rajza, a dinamika és hangszínek váltakozó gazdagsága, a briliáns virtuozitás magával ragadó lendülete megérdemelten váltotta ki a közönség hálás lelkesedését, amelyet az előadók ráadásával köszöntek meg.

Körmendi Klára és Kassai István az ünnepi jelzöt méltán megérdemlő zongoraestje nem került reflektorfénybe. Zenetörténetünk fehér foltjainak feltárása, értékeinek védelme nehéz és hálátlan feladat ma is. Az est hallgatósága azonban megérezte, hogy ez a misszió a művészek szívügye.

A Mosonyi kutatásban *Dr. Bónis Ferencnek* vannak elévülhetetlen érdemei. Kassai István nevéhez is fűződnek ismeretterjesztő írások, publikációk, sőt Mosonyi zongoraműveiből már 3 kötet közreadása is és további kiadásra várnak négykezes zongoradarabok, két zongoratrió, zongoraverseny, vonós szextett, oktett s posthumus dalok. Ő elsősorban mint zongoraművész veszi ki részét ebben a sokrétű munkában. Hangversenyein, országjáró útjain, műsorában követhetően ott vannak Mosonyi művei. A világhírű Naxos Kiadó 6 CD lemezen tette közkincsé az ő páratlan előadásában Mosonyi összes zongoradarabjait, négykezeseit, zongorás kamarazenéjét.

A művész elárulta, hogy a magyar zene szeretetét e sorok írója plántálta gyermeki lelkébe tanulmányainak 4 évig tartó időszakában még a Bartók Konzervatóriumban. A magas életkort megért tanárnak ezért volt ez a hangverseny nem csak ünnepi, hanem ünnepi ajándék is.

Kertész Lajos

100 éve született Tamás Gergely Alajos

Kodály hatása egy ferences szerzetesre

„Hogy fogja őt megítélni a szakavatott bíráló és a tárgyilagos utókor? Tudom, hogy akik leginkább csak az utóbbi években ismerkedtek meg nevével, azok feltétlenül valahol a zeneszerzők hierarchiájában fogják keresni igazi helyét. [...] Aki valaha részt vett csak egy énekkari próbáján is, az érti, miért tartom őt mindenekelőtt nagy pedagógusnak.”

Így emlékezett Végvári Vazul író, költő, ferences szerzetes rendtársára, *Tamás Gergely Alajosra*.

Szerzőnk *Öregcsertőn* született, 1915. szeptember 18-án. A keresztségben Gergely, szerzetesrendbe lépésekor az Alajos nevet kapta. Ha vizsgáljuk, hogy milyen hatások alapján választott hivatást a korán árvaságra

jutott fiú, két ágra kell figyelni: az egyház és a zene területére. Ami az elsőt illeti: franciskánus élet választására nagybátyja, *Tamás Alajos* volt ösztönző, aki a ferencesek Kapisztrán provinciájának reformátoraként ismert. Másik hatás a papi pálya iránt Péccsett a *Collegium Seraphicum* lakójaként érte, tanárai példája nyomán.

Zenei irányultságának is két forrása volt. Negyedikes gimnazistaként, egy misén latinul énekelte a korintusiakhoz írt levél Eucharisziára vonatkozó részletét. A szépen zengő tiszta hangra a pécsi templom akkori kántora, *Agócsy László* felfigyelt, és az orgonától hozzálépett s átölve azt mondta: „*Te zenetehetség vagy!*” Ettől kezdve autodidaktaként képezte magát. Egy másik zenei hatás már gyöngyösi papként érte: a Sóházi Iskola és a Csárda Iskola „*mezitlábás fiai*”-ból szervezett kórust. Amikor 500 fős együttesét *Kodály* hallotta, javasolta az ifjú páter számára a rendszeres zenetanulmányok végzését.

Elöljárói – megszívlevle a tanácsot – a Fővárosba küldték. A Zeneakadémián 1942/43-ban egyházzenei tanszakot végzett, majd pasaréti szolgálata mellett az egyházkarnagy képzőbe járt. Tanárai közt volt *Harmat Artúr* és *Bárdos Lajos*. A karnagyképzés után zeneszerzés tanulmányokat is folytatott.

Alig hallgattak el Budapest ostromának fegyverei, amikor a Margit körüti templom vegyeskar szervezését hirdette meg, Alajos atya vezetésével. A karnagy, együttesét Kapisztrán Kórusnak nevezte, mely hamarosan 80 főre duzzadt. *Kodály* művei segítségével voltak a kórusnevelésben és később követendő például szolgáltak Tamás Alajosnak, a zeneszerzőnek is. A ritka pedagógiai képességű *Lojzi* bácsiról egész legendák szóltak, ennek tulajdonították az elért gyors sikereket.

Újabb találkozása volt *Kodály Zoltánnal* 1946. április 15-én, amikor a Mester hallotta a kórust. Az emlékkönyvükbe tett bejegyzésében a jótanács sajátos humorral vegyül: „*Ad multos annos!* [„Hosszú évekig” – hosszú életet, jó egészséget kívánó akklamáció a bizánci szertartásban.] Szerzőkben ajánlanám a vokális végűeket: *Palestrina, Victoria, Lasso stb., stb. a konzonáns végűek helyett. A vokális tudvalevőleg inkább énekelhető.*”

A Kapisztrán Kórus alapítása után két évvel, 1947-ben Alajos atya megszervezte a *Kapisztrán Szimfonikus Zenekart*, így lehetőség nyílt misék, oratóriumok és kantáták bemutatására. Az oratórikus művekhez ének szólistának szívesen jelentkeztek az Operaház tagjai. Nemcsak a főváros legnagyobb templomaiban szólaltatták meg műsorukat, eljuttattak a Zeneakadémiára, gyakori vendégek voltak a Rádiónál, és utaztak az országban *Orgoványtól Szegedig, Gyöngyöستől Esztergomig*. Így tarthatjuk a karmestert a keresztény népművelés kiemelkedő alakjának.

Alajos atya *Kodály* iránti tisztelete változatlan maradt. A zenekart is igénylő misék, oratóriumok bemutatása közben az ő a cappella művei is ott álltak a műsoron – a karnagy ennek nyilván zenepedagógiai, kó-

rusnevelési értékét is látta. Példaként említendő: *Pásztotránc, Jelenti magát Jézus, Pünkösdlő, Mátrai képek* és mások.

Erdemes megemlíteni: 1948. szeptember 25-én magyarországi bemutatóra vállalkoztak – *Stravinsky* miséjét (*Mass*) tűzték műsorukra. A főpróbán tolongtak a zenekritikusok, az érdeklődők közt volt Operánk akkori híres karmestere, *Otto Klemperer*. Az előadáson orkánzerű taps és ismételtetés fejezte ki a közönség a tetszését. Az újságcritikák is elismeréssel szóltak az előadásról. 1949-ben, a koncepciók perек idején, amikor az állam különös kegyetlenséggel fordult az ifjúsággal foglalkozó papok ellen, hogy színesítse a templomi zene világát és gondoskodjon az utánpótlásról, létrehozta a *Kapisztrán Gyermekkart*. 1951-ben az egyre fenyegetőbb egyházüldözés közben a Zeneakadémiai és Rádiószereplés lehetőségei megszűntek. Tamás Alajos is az áldozatok közé került. Májusban az Államvédelmi Hatóság letartóztatta. Háromnegyed évi fogsága után szabadult, és akkor az Allami Egyházügyi Hivatal törölte a Ferences rendből. Mint civil egyén, a templom karnagya és orgonistája vezethette csoportjait. Szereplési lehetőséget csak a templomok kínáltak.

1955-ben került sor a Kapisztrán Gyermekzenekar szervezésére. A két gyermek együttes nem csak az utánpótlás biztosítására volt hivatott, hanem a templom zenei palettája is színesedett velük. Az együttesek neve mutatja szerzőnk nagybecsülését *Kapisztrán Szent János* iránt, akinek 500. halálóvási évfordulója közeledett. A Páter nagyméretű zenemű megírásával tisztelgett a nagy előd emléke előtt. Oratóriumot írt, *Nándorfehérvár 1456.* címmel. A mű szövegét *Radó Polikárp* verseiből és korabeli krónikák szövegéből maga állította össze. Az évforduló előestéjén, 1956. október 22-én került sor az ősbemutatóra a Belvárosi Főplébánia Templomban, mely zsúfolásig megtelt. A darab az '56-os forradalom nyitányává vált: Este a kórus azt énekelte: „*Elűzzük végre oszmánok hadát*” – másnap a tömegek azt kiáltották: „*Ruszkik haza!*”

A siker láttán a komponista a gyermek együttesek számára a *Kánai menyegző* című kantátát írta. A művet népi játéknak is értelmezhetnénk. A közismert bibliai témával a magyar vallásos néphagyományt élesztette újjá, *kodályi* hangvétellel. A Mester népzene előadásai már korábban ösztönözték a népzene kutatásra. Gyűjtött *Bács-Kiskun* megyében, és a *Csongrád* megyei *Mindszent* környékén. A Kánai menyegző zenei anyaga az utóbbi területen lejegyzett népdalok feldolgozásából áll.

Az 1961-ben írt *Lacrimae Petri* (Péter könnyei) kantáta szintén folklor eredetű. *Magyar Ferenc* rimóci gyűjtése alapján került szerzőnkhöz a szöveg, mely a XVIII. század végén elterjedt vallásos népi ájtatosságot örökítette meg. 1962-ben, amikor még a második vatikáni zsinat el sem kezdte munkáját (az anyanyelvi misézés is a programban szerepelt) Alajos atya műve a *Missa populi – Népmise* már a *Zeneműkiadó Vállalatnál* megjelent. A szerző a komponálást két nyelven végezte, latinul és

magyarul. A latin szöveg fordítását is ő maga végezte, *Radó Polikárp*, a liturgia nagy tudósának elismerésével.

Amerikai útján ismerkedett meg a néger spirituálék dallamára épülő misével, a *Missa Luba*-val. Felvételeket hozott róla, melyeket tanítványai, a kispapok megdöbbenve, de fokozott érdeklődéssel hallgattak. Őt magát is megihlette az új hang, 1965-ben misét komponált az ifjúság számára: *Missa Juventutis*, vagyis az Ifjúság miséje címmel. Gyermek együtteseinek írta, a gyermekkórusnak és gyermek-zenekarnak.

1965-ben a Milanoi Scala opera pályázatot hirdetett. Elhatározta, hogy egy Kapisztrán operával részt vesz a pályázaton. Művét időben benyújtotta, de a kiírók nem adtak ki díjat. Az alkotómunka felőrölte utolsó erejét. 1966 végén *Kodály Zoltán: Magyar miséjének* ősbemutatóját vezényelte. A bemutató hallgatója volt *Kodály Zoltánné Péczeli Sarolta* is.

Börtönörökségnek tulajdonított betegsége, a *tüdő- és pajzsmirigy rák* egyre jobban elhatalmasodott rajta. 1967. augusztus 29-én halt meg – szeptember 18-án lett volna 52 éves. Megtört teste 1989-ig a Farkasréti temetőben pihent, ezután kerülhetett végső nyughelyére, a budai ferencesek altemplomába.

Halálát megsínylették együttese, csak a Kapisztrán Vegyeskar élte túl a hányattatásokat. Hosszabb-rövidebb ideig más-más vezetője volt. Napjainkban *Lógó Tibor* karnaggyal dolgoznak. Kívánhatunk-e bölcsebbet az alapító karnagy születésének 100. évfordulóján, amit egykor Kodály írt az emlékkönyvbe: *Ad multos annos!*

Balás Endre

Emlékezés Tarcai Zoltánra

Példaképre emlékező hálás Gyülekezet!

Kedves Zenebarátok!

Öt évvel ezelőtt, amikor tudomásunkra jutott a megdöbbentő hír, a nekrológunk így kezdődött: „Vannak életünkben olyan pillanatok, amikor azt mondjuk: nehéz megszólalni... még inkább: pótolhatatlan veszteség ért bennünket...”

Ilyen helyzetben voltunk, akik ismertük, tiszteltük, becsültük, szerettük Tarcai Zoltánt, a Nyíregyházi Főiskola nyugalmazott tanzékvezető tanárát, a karnagyot, a Magyar

Kodály Társaság országos elnökségének tagját és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei tagcsoportjának elnökét, a KÓTA volt megyei titkárát,